

Όπου κι αν αγγίξεις τη μνήμη...

του Πέτρου Παπαπολυβίου

Τη βδομάδα του Πάσχα, μια παλιά φίλη με προσκάλεσε σε συνάντηση με τους παλιούς συμμαθητές μας, όσους μπορούσαν και όσους θα βρίσκαμε. Αφορμή δόθηκε από την επίσκεψη στην Κύπρο δυο ξενιτεμένων. Της Χρυστάλλας, συμμαθήτριάς μας από την πρώτη Δημοτικού μέχρι τη δεύτερα Γυμνασίου, όσο δηλαδή προλάβαμε να φοιτήσουμε στα σχολεία της κωμόπολης που γεννηθήκαμε μέχρι το καλοκαίρι του 1974, εγκατεστημένης μετά την προσφυγιά στην Αυστραλία. Και του Άριστου, που μας βρήκε στην πέμπτη τάξη, όταν έχασε χρονιά, αφού ένα γκρέμισμα με το ποδήλατο κοντά στο Δημαρχείο τον είχε στείλει για αρκετές βδομάδες στο νοσοκομείο και σαν από θαύμα -που το χρεώνει στον Λαπθηκιώτη άη Γιώρκη τον Εξορινό- γύρισε γερός στο σπίτι του και στο σχολείο. Κι αυτός πολύ μακριά από την Κύπρο σήμερα, αφού ύστερα από χρόνους δουλειάς στη Σαουδική Αραβία βρήκε την Ιθάκη του κάπου στην Ταϊλάνδη.

Μαζευτήκαμε, τελικώς, δώδεκα, μαζί με 3-4 άλλους συγχωριανούς. Με τους περισσότερους είχαμε να βρεθούμε από το 1974. Σίγουρα αλλαγμένοι όλοι μας, με κάποιους δεν θα γνωριζόμασταν αν συναντιόμασταν στον δρόμο, μακράν ο πιο ασπρομάλλης της σύναξης εγώ. Είπαμε συνοπτικά τα σημερινά μας, κάποιои έγιναν ήδη παππούδες ή γιαγιάδες, μνημονεύσαμε όσους έφυγαν από τη ζωή, και η κουβέντα γύρισε στο χωριό μας, στους δασκάλους μας, στα καλά και τα στραβά τους, τη γλυκύτητα και την υπομονή τους ή το βαρύ τους χέρι και τη βλοσυρότητα, σε περιστατικά που σημάδεψαν τα παιδικά μας χρόνια, σε αυτούς που απουσίαζαν. Κοινό μαράζι οι φωτογραφίες που τόσο μας λείπουν, αφού σχεδόν όλοι τις αφήσαμε στα σπίτια μας.

Στη συζήτηση, που εξελίχθηκε σε ταξίδι επιστροφής, οι μνήμες και οι εικόνες εναλλάσσονταν, στα χρώματα του πράσινου και του γαλάζιου που κυριαρχούσαν στο χωριό μας, στην πλάτη του Πενταδάκτυλου. Σαν το νερό που έτρεχε στο αυλάκι δίπλα στον κεντρικό δρόμο στην οδό Ελλάδος, που μας οδηγούσε κάθε μέρα στο σχολείο, πάνω στον επιβλητικό βράχο. Πρόσωπα, γεγονότα, όψεις του μυστηρίου της ζωής και του θανάτου όπως τις πρωτογνωρίσαμε, παιδικά παιχνίδια και σκιρτήματα, απώλειες, πόνος, η εισβολή, η οδύνη και η προσφυγιά, όπως τα βίωσε ο καθένας μας. Και η προσφυγική ταυτότητα που μας σημάδευει έκτοτε. Η Ρίνα, που οργάνωσε και τη συνάντηση, μας είπε ότι κρατά δεκάδες πολυσέλιδα γράμματα που αντάλλασαν τακτικά τα πρώτα χρόνια μετά το 1974, με την κολλητή της από την τάξη μας, τη Δώρα, όταν η μια βρέθηκε στον Στρόβολο κι η άλλη στη Λεμεσό. Ο Δώρος και ο Αντρέας έχουν πρωτοστατήσει, εδώ και μερικά χρόνια, μαζί με άλλους, οργανώνοντας γκρουπ στο διαδίκτυο, που παρακολουθούν πολλοί συγχωριανοί μας από όλο τον κόσμο, και μοιράζονται νέα, φωτογραφίες και τεκμήρια, του τότε και του σήμερα. Είδαμε αχόρταγα τις σχολικές φωτογραφίες του 1966-1974 και αναγνωρίσαμε με τη βοήθεια των υπολοίπων τα πρόσωπα που είχαν ξεθωριάσει στον χρόνο. Ήταν σαν να μην πέ-

ρασε μια μέρα. Και αναρωτηθήκαμε πώς θα ήταν, άραγε, οι ζωές μας εάν δεν γίνονταν το πραξικόπημα και η εισβολή...

Οι ζωές μας, κοινές για τα πρώτα 14 χρόνια της ζωής μας, χώρισαν από το 1974. Σήμερα, ύστερα από 44 χρόνια, η λαχτάρα για τον γυρισμό στα πάτρια παραμένει το ίδιο ζωντανή, όπως και η φρίκη που «αμίλητη προχωράει» και «στάζει τη μέρα, στάζει στον ύπνο». Το τραύμα του 1974 βιώθηκε βέβαια και συλλογικά, με διάφορους τρόπους, κι ανάλογα με το μέγεθος της απώλειας του καθενός. Όμως, όσο περνά ο χρόνος τόσο συνειδητοποιείς ότι η μνήμη του πόνου, η μνήμη των όσων χάσαμε το 1974, παραμένει υπόθεση πρωτίστως προσωπική. Και πέρα από την όποια «ποιοτική διαφορά» στις επιλεκτικές λειτουργίες της μνήμης, για όσους τα μετράνε έτσι, όσο μεγαλώνεις και, παράλληλα, αυξάνεται η απόσταση από το τραύμα, νιώθεις να επιβεβαιώνεται καθημερινά στο πετσί σου ο σεφερικός βιωματικός λόγος για τη «σκέψη του πρόσφυγα».

Κοντολογίς, ανεξάρτητα από τις πολιτικές και ιδεολογικές προεκτάσεις του προσφυγικού ζητήματος στις όποιες προοπτικές επίλυσης του Κυπριακού, και πέρα από πολιτικές ορθότητες και ψευδαισθήσεις κάθε εποχής, οι πρόσφυγες ως κατηγορία ανθρώπων είναι αδύνατον «να ξεχάσουν». Όσα έζησαν και όσα δεν έζησαν. Τη φρίκη και την οδύνη του πολέμου. Τον πόνο που προκαλούν καθημερινά τα κατοκικά οδοφράγματα και τα «βλάσφημα βέβηλα μέτρα» στον Πεντάδακτυλο. Και τον πόδο -ελάχιστο ανθρώπινο δικαίωμα αλλά και νομοτέλεια- της οριστικής Επιστροφής...

Αφαιρέστε το όνομα πατρός

Αφαιρέστε το όνομα πατρός
 αφαιρέστε το όνομα μητρός
 το όνομά μου και το επίθετο
 μην αγγίξετε όμως εκείνο
 το γαλάζιο μου κύτταρο
 Που γράφει
 έλλην χριστιανός ορθόδοξος.
 Αυτώ η δόξα εις τους αιώνας.
 Και δεν σας ρωτώ αν σας αρέσει.
 Αρκεί που αρέσει σε εμένα!

Στέλιος Παπαντωνίου